

תקנות ארגון הפיקוח על העבודה (תכנית לניהול הבטיחות) התשע"ג 2013

מבט נוסף למהות הפרקטית והמקצועית הטמונה בדרישות התקנות למושג הערכת הסיכונים ו"הסיכון קביל"

מאת: נחום טיר

סיוע בהכנת המסמך: ד"ר אבי גריפל

במסמך זה נציג מבט נוסף למשמעות המקצועית והפרקטית שטמונה בדרישות הנוגעות למושג "סיכון קביל" ומקומו בתקנות "תכנית לניהול הבטיחות". נציע כיצד נכון להגדיר את המושג בארגון וכמו כן נסביר את הפרשנות להגדרות כפי שמופיעות גם בתקנות כלהלן וכפי שנהוג להגדירן בארגונים:

ה"סיכון" מוגדר בתקנות ניהול תכנית הבטיחות כ: **"שילוב של הסתברות להתרחשות מאורע מסוכן או לחשיפה לגורם או גורמי סיכון, ושל חומרת הפגיעה הגופנית או של הבריאות הלקויה שעלול המאורע או החשיפה לגרום"**.

מושגים אלו נבהיר בהמשך

- מהי "הסתברות"?
- מהי "חומרת הפגיעה"

נפתח בהגדרות של תקנות "תכנית לניהול הבטיחות":

זיהוי "גורמי סיכון" מוגדר כ" חיזוי , איתור ותיעוד גורמי סיכון בתהליכי העבודה ובסביבת העבודה."

בסעיף 5 בתקנות – **"הוראות חובה בתכנית"** : "תכנית לניהול הבטיחות תכלול פרקים המנויים (הנוגעים) בתקנה זו – **"לפי אופי מקום העבודה והפעילויות המתנהלות בו"**.

ראשית נציע תהליך נכון לאיתור "סיכונים קבילים" בארגון שמורכב משבעה שלבים:

1. הגדרת המערכת בה מטפלים (מחלקה, תהליך, מתקן, פעילות מסוימת וכדומה).
2. זיהוי גורמי הסיכון הקיימים במערכת ואפיון תרחישים מזיקים (mishaps).
3. הערכת רמת הסיכון הגלומה בגורמי הסיכון.
4. קבלת החלטה על מידת **קבילות** של הסיכונים שהוערכו: האם ה**סיכון קביל**, ואם לא-קביעת מידת הנחיצות ורמת הדחיפות של הטיפול בו.
5. קביעת אמצעי מנע (countermeasures) למזעור הסיכונים.

6. יישום אמצעי המנע – כולל מעקב ובקרת ביצוע.

7. הערכת היעילות של אמצעי המנע שיושמו והאם המטרה של מזעור או צמצום הסיכונים אכן הושגה.

יש לדעת ש"הערכת סיכונים" מתנגשת כשילוב של "גורמי סיכון" שונים, כפי שמוצג באיור מס' 1- השאלה תהא תמיד כמה "שווה" להשקיע כדי לצמצם סיכון קיים .

בתקנות "תכנית לניהול הבטיחות" נמצא שתי הגדרות אשר מצביעות כיצד עלינו לאתר את הסיכונים בארגון ובמיוחד לתת את הדעת לסיכונים הקבילים

א., "לפי אופי מקום העבודה והפעילויות המתנהלות בו" : מכאן אנו למדים שיש לפעול כדלקמן :

א. לוודא שאנו מבינים היטב את הפעילות העסקית של הארגון.

ב. להכיר בכך שקיימת תלות בין חלק מהסיכונים שאנו מעלים שקשורים לבטיחות שביחד עם גורמי סיכון נוספים מעצימים זה את זה .

ג. לדואג לשפה משותפת בתחום הסיכונים ליצור אחידות במונחים בתוך הארגון.

ד. להתמקד בסיכונים שביכולתכם לנהל .

ה. להיות ערים למושג "לפי אופי מקום העבודה" . להעריך את מידת הסיכון שאתם נוטלים בהשוואה לצד העסקי של הארגון – הדבר ימחיש לכם כמה סיכונים אתם יכולים להגדיר למעסיקים .

ו. לפזר את הסיכונים על פני פרק זמן סביר.

ז. ולסיים אין לשכוח כי עלינו להמשיך ולפעול בהתאם להגדרות התפקיד והסמכויות של ממונה על הבטיחות בארגון, כמוגדר בחוק ארגון הפיקוח על העבודה ותקנותיו, דהיינו 19 מטלות התפקיד.

עתה ננסה להבהיר מהו "סיכון קביל" בארגון :

בתקנות מוגדר ה"סיכון הקביל" כסיכון שהוקטן עד לרמה שהוגדרה כקבילה בידי המחזיק במקום העבודה, בהתחשב בחובותיו לפי דין ובמדיניות הבטיחות של מקום העבודה."

מדובר בסיכון קביל שיוגדר "בהתאם לאופי מקום העבודה והפעילויות המתנהלות בו", בראי מדיניות הבטיחות הנהוגה בארגון. יש לבחון מהי מידת התועלת לארגון בלקיחת הסיכון : עובדה חשובה שיש בה תועלת רבה ראו לדוגמה בעבודות תיקונים של קווי מתח של חברת חשמל בתנאי מזג אוויר קשים, דרישות המחוקק חשובות, יש לשלבן עם **תפיסת הסיכון** של מקבלי החלטות בארגון ושיקוליהם **לשליטה בסיכון "שהוגדר כקביל"**.

כממונים על הבטיחות הגדרת "רמת הסיכון" האפשרית שמוגדרת "לסיכון קביל" משמעותה:"

א. תחום הסיכון הפיזי – כגון : סיכונים כימיים, ביולוגיים, ארגונומיים, קרינה ואחרים, שבכולם אנו דנים בחיי אדם ו/או בפגיעה בבריאות העובדים .

ב. הגדרת סיכון קביל קשורה רק לבטיחות של בני אדם : הינו כמה להשקיע כדי ליצור בטיחות. השאלה כמה להשקיע אכן תלויה בשיקולים כלכליים-שיקולי A.L.A.R.P בפועל התוצאה תהא שילוב בין שני הדברים.

"סיכון קביל" הוא מה שמגדיר את "רמת הסיכון", מכפלה של חומרת הפגיעה (האובדן) **א** **הסתברות לאירוע**. התוצאה שנקבל היא **הערכה "לרמת הסיכון"** בערכים שונים כי אנו מעריכים ודנים "בחיזוי" כשמו כן הוא .

הדילמה העיקרית בקבלת החלטות בניהול סיכונים תהא: איור 2

הערכת סיכונים: מקורות של אי וודאות	
☐	שיפוט סובייקטיבי - בהעדר עובדות מוצקות, נשענות לפעמים הערכות על אינטואיציות של מומחים ושל הדיוטות;
☐	ערפל לשוני - מושגים כמו "המון"; "גדול מאוד"; "זניח"; "מאוד סביר"; "לעתים קרובות" בבירור אינם מקבלים פרשנות זהה ע"י בני השיח השונים;
☐	מגבלות מדידה - מדידה של תכונה מסוימת או תופעה כלשהי, גם אם מהותה ומשמעותה מובנים במדויק, נתונה למגבלות דיוק של טכנולוגיות המדידה;
☐	טעות דגימה - טעות בלתי נמנעת כאשר אין אפשרות למדוד את כל המשתנים המגדירים מצב או תופעה, אלא רק מדגם שלהם;
☐	חדירת המימד הערכי לתוך אומדני "הערכת הפגיעה" ו"הסתברות לאירוע"
☐	מחסור בנתונים ומידע-אי ידיעה של פרמטרים מסוימים של המציאות מחייבת לנקוט בהנחות יסוד.

דברי סיכום:

מספר עצות מעשיות כיצד למסור מידע להנהלה בדבר תקנות לניהול הבטיחות מחד גיסא, וסיכונים קבילים, מאידך גיסא.

עשה:

1. דברו עם בעל הסמכות בארגון לו אתם כפופים .
2. הסבירו לו בקצרה את מהות התקנות החדשות. הדגישו את סעיף 3 בתקנות (אחריות וחובות המוטלות על מחזיק במקום העבודה)
3. בקשו להיפגש עם הנהלת הארגון .
4. הציגו בפני ההנהלה את השינוי המהותי הנובע מהתקנות החדשות :
 - א. הדגישו כי ההתקנה מטילה על המעסיק (כחובה חקוקה) את האחריות על הבטיחות והגהות בכל שלבי הניהול של הארגון .
 - ב. הדגישו את סעיף 3 בתקנות.
 - ג. ציינו כי במסגרת הכנת "תכנית לניהול הבטיחות", התכנית החדשה תהיה עתה משולב במערכת הניהול הכללית של הארגון. הציגו את רשימת הסיכונים הקבילים" בארגון המחייבים את המעסיק.
5. הגבילו את "התיאבון " שלכם ל הפחתת סיכונים, התאימו עצמכם ליעדים של הארגון.
6. במידה ובארגון שלכם מנהלים סיכונים תפעוליים, פעלו לשילוב בניהול הסיכונים הכולל.

אל תעשה:

1. אין "לאיים " על המעסיקים בתקנות .
 2. אין לשלוח לממונה עליכם בארגון את התקנות 'בדואר הפנימי ' ולציין שזה "אחריותו".
 3. אין חובה "שתודאו " שהמעסיק חתם על הסיכונים "הקבילים".
 4. אין להתייחס ל"תכנית לניהול הבטיחות" החדשה כאל עוד מטלה חדשה, שממונה על הבטיחות בארגון חייב להתמודד אתה בעצמו-מדובר בתכנית חוצה ארגון שהמעסיק מחויב להיות מופקד עליה!
- זכרו! הדילמה המרכזית שלנו כמקצוענים תמיד תהיה האם "חזינו" והערכנו נכון את "חומרת הפגיעה "ו כן את ה-"הסתברות /שכיחות" של תוצאת הפגיעה.

**קבלת החלטות בניהול סיכונים:
הדילמה היסודית**

האם המעבר מצירוף אחד של
הסתברות וחומרה לצירוף אחר
כדאי לאור מחיר ביצוע השינוי ?

איור מס' 3

מקורות:

נחום טיר-מנכ"ל האגודה הישראלית לבטיחות וגהות בע"מ) לשעבר מנהל אגף פרויקטים
במוסד לבטיחות ולגהות)

ד"ר אבי גריפל-מומחה מוביל בתחום ניהול בג"ת.

המרכז הבין תחומי-מערך לימודי " ניהול סיכונים" ברמה לאומית.